

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai par ilgtspējīga patēriņa un ražošanas un ilgtspējīgas rūpniecības politikas rīcības plānu”

COM(2008) 397 galīgā redakcija

(2009/C 218/10)

Eiropas Komisija saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu 2008. gada 16. jūlijā nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai par ilgtspējīga patēriņa un ražošanas un ilgtspējīgas rūpniecības politikas rīcības plānu”

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2009. gada 28. janvārī. Ziņotājs — ESPUNY MOYANO kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 451. plenārajā sesijā, kas notika 2009. gada 25. un 26. februārī (25. februāra sēdē) ar 104 balsīm par un 2 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi.

1.1. EESK atzinīgi vērtē Komisijas iesniegto “Ilgspējīga patēriņa un ražošanas un ilgtspējīgas rūpniecības politikas rīcības plānu”, kurā paredzēta virkne jaunu pasākumu un spēkā esošo tiesību aktu grozījumu. Komiteja jau vairākkārt apstiprinājusi savu atbalstu ilgtspējīgai attīstībai, kas ir veids, kā panākt Eiropas Savienības turpmāko ekoloģisko, saimniecisko un sociālo attīstību.

1.2. Komiteja vēlas uzsvērt gan to, cik neaizsargāti pašreizējās ekonomikas un finanšu krīzes laikā ir uzņēmumi, sevišķi mazie un vidējie uzņēmumi (MVU), gan arī vajadzību rīcības plānu ieviest tādā veidā, kas uzlabotu efektivitāti un uzņēmumu konkurētspēju. Ar plāna palīdzību arī būtu jāatdzīvina ekonomika un vienlaicīgi jāveicina ilgtspējīga ražošana un patēriņš.

1.3. Komisijas ierosinātais rīcības plāns ir zināmā mērā nepilnīgs saturs un izvirzīto mērķu izpratnē – tās ir neskaidrības, kas pēc iespējas ātrāk jānovērš, lai atvieglotu plāna īstenošanu un lai ieinteresētās ekonomikas nozares varētu to precīzi izvērtēt. Tādēļ EESK aicina Komisiju ieplānotos pasākumus izstrādāt, pietiekami iesaistot ieinteresētās nozares, un šajā procesā izmantot tikai pamatotos zinātniskos un tehniskos kritērijus, kas ir saprotami un arī praktiski pielietojami.

1.4. EESK ļoti atzinīgi vērtē tādu atbalsta pasākumu sagatavošanu, īpaši tādās jomās kā pētniecība, izstrāde un jauninājumi, ar kuriem tiks papildinātas tās darbības, kas jāveic pašiem uzņēmumiem. Komiteja atgādina, ka tieši krīzes laikā šāda veida pasākumi nepieciešami visvairāk.

1.5. Ļoti svarīgi turklāt, lai īstenojot rīcības plānu, Komisija atbalstītu visu ieinteresēto ekonomikas nozaru līdzdalību. Šajā ziņā Komiteja apšaubā mazumtirdzniecības foruma lietderību, kas ir vienpusēja un noraidāma iniciatīva, jo tādējādi piegādātājiem bez viņu piekrišanas tiktu diktēti noteikumi, tikai pamatojoties uz dominējošu stāvokli tirgū. Atbalstāms un īstenojams drīzāk būtu nevis šāds forums, bet gan tikai darba grupa, kurā ar vienlīdzīgām tiesībām varētu piedalīties visas ieinteresētās nozares.

1.6. Attiecībā uz priekšlikumu par ekodizainu, Komiteja norāda, ka vides prasībām jābūt vairāk atkarīgām no sasniedzamajiem mērķiem un nevis no tehniskajiem risinājumiem, ko būtu iespējams ieviest, izmantot ekodizainu. Pastāvīgi uzlabojumi izstrādājumu vides kvalitātes jomā jāīsteno ar šo izstrādājumu aprites cikla analīzes palīdzību, kuras veikšanai jāizmanto virkne rādītāju, piemēram, siltumnīcefekta gāzes emisijas, ūdens patēriņš, no neatjaunojamiem energoresursiem iegūtas enerģijas patēriņš, bioloģiskās daudzveidības samazināšanās, gaisa un augsnes piesārņojums u.t.t. Piemērots risinājums ir rodams, tikai pilnībā ņemot vērā visus uzskaitītos faktoros un izmantojot atbilstošas zinātniskās metodes.

1.7. Jautājumā par marķēšanu EESK vēlas atgādināt, ka, lai arī marķēšana ir ļoti svarīgs instruments, tā nav vienīgā iespēja informēt patērētājus un ka būtu lietderīgi saskaņot šo jomu regulējošos noteikumus, lai tādējādi sasniegtu izvirzītos mērķus; turklāt atsevišķās nozarēs, piemēram, pārtikas rūpniecībā, jau šobrīd ir spēkā stingras prasības. EESK uzskata, ka patērētāju informēšana ir vislabākais veids, lai uzlabotu viņu informētību un izpratni un izmainītu patēriņa ieradumus.

1.8. Visbeidzot, EESK vēlētos vēlreiz uzsvērt, ka viss tas ieguldījums, kas, istenojot Komisijas rīcības plānu, jāveic uzņēmējiem, jāattiecinā arī uz importētajām precēm, lai Eiropas ražotājiem pašmāju tirgū nebūtu jāsaskaras ar diskrimināciju un jāuzņemas papildu izmaksu slogs.

2. Komisijas priekšlikuma kopsavilkums.

2.1. Eiropas Savienība ir veikusi nozīmīgus pasākumus, lai sasniegtu Lisabonas stratēģijā noteiktos mērķus izaugsmes un nodarbinātības jomā. Pašreizējais uzdevums ir integrēt ekonomikas attīstību ilgtspējības kontekstā, un, saskaņā ar Komisijas viedokli, minētais jautājums ir jārisina nekavējoties.

2.2. Tādēļ paziņojumā COM(2008) 397 galīgā redakcija Komisija iepazīstina ar savu stratēģiju, kas ir iecerēta, lai atbalstītu integrētu Kopienas līmeņa pieeju turpmākam ilgtspējīgam patēriņam un ražošanai un lai veicinātu ilgtspējīgu rūpniecības politiku. Minētā stratēģija papildina esošās politikas enerģijas izmantošanas jomā, īpaši Komisijas 2008. gadā pieņemto enerģētikas un klimata dokumentu paketi.

2.3. Komisijas dokuments iepazīstina ar rīcības plānu, kas izstrādāts, lai uzlabotu ražojumu energoefektivitāti un ekoloģiskos raksturlielumus un veicinātu šādu ražojumu popularitāti patērētāju vidū. Galvenais mērķis ir uzlabot ražojumu vispārējos ekoloģiskos raksturlielumus visa to aprites cikla laikā, koncentrējoties uz ražojumiem, kuriem ir ievērojams potenciāls samazināt ietekmi uz vidi. Tādējādi patiesais uzdevums ir radīt nepārtrauktu ciklu: uzlabot ražojumu vispārējos ekoloģiskos raksturlielumus visa to aprites cikla laikā, veicināt un stimulēt pieprasījumu pēc labākiem ražojumiem un ražošanas tehnoloģijām un palīdzēt patērētājiem izdarīt labāku izvēli ar saskaņotākas un vienkāršākas marķēšanas palīdzību, tajā pašā laikā padarot Eiropas ekonomiku konkurētspējīgāku.

2.4. Rīcības plānā ietverti astoņi papildu pasākumi, kas sīkāk aprakstīti turpmāk.

2.4.1. **Ekodizaina plašāka izmantošana.** Pašlaik Ekodizaina Direktīvā noteiktas pamatprasības tādiem enerģiju patērējošiem ražojumiem kā datori, sildītāji, televizori un rūpnieciskās gaisa kondicionēšanas ierīces; Komisijas mērķis ir izmantot minēto rīcības plānu, lai attiecinātu direktīvas prasības arī uz ar enerģiju saistītiem ražojumiem, kas lietošanas laikā nepatērē enerģiju, bet kuriem ir netieša ietekme, piemēram, logiem. Papildus minētajām pamatprasībām direktīvā jānosaka brīvprātīgi piemērojami ekoloģisko raksturlielumu standarti, kuri jāsasniedz videi nekaitīgiem ražojumiem.

2.4.2. **Enerģijas/vides marķēšanas uzlabošana.** Marķēšana patērētājiem garantē pārredzamību, nodrošinot informāciju par ražojuma energoefektivitāti vai ekoloģiskajiem raksturlielumiem. Tādēļ Komisija ierosina šāda marķēšanas pienākuma paplašināšanu, lai aptvertu plašāku ražojumu spektru, tostarp enerģiju patērējošus un citus ar enerģiju saistītus ražojumus. Direktīvā

92/75/EEK par enerģijas marķēšanu, kura pašlaik nosaka mājsaimniecības elektrisko ierīču enerģijas patēriņa norādīšanu, ietvertais ražojumu saraksts, pirmkārt, tiks paplašināts, iekļaujot citus ražojumu, piemēram, logus, uz kuriem būs jānorāda to siltumizolācijas spēja. Otrkārt, pastāvošā brīvprātīgā ekomarķēšanas programma, kas atbalsta videi visnekaitīgākos ražojumus, tiks vienkāršota un paplašināta, lai to varētu attiecināt arī uz pakalpojumiem un tādiem ražojumiem kā pārtika un dzērieni.

2.4.3. **Atvieglājumi.** Rīcības plānā ierosināts, ka tikai noteiktu enerģijas un vides rādītāju līmeni sasniegušiem ražojumiem var piemērot atvieglojumus un dalībvalstis un Kopienas iestādes var tos nopirkt, nepieciešamības gadījumā nosakot marķēšanas klases un dalībvalstīm paturot izvēles tiesības, kad un kā piešķirt atvieglojumus.

2.4.4. **Videi nekaitīgu publisko iepirkumu veicināšana.** Publiskās iestādes tērē 16 % no ES IKP preču un pakalpojumu iepirkšanai. Videi nekaitīgu ražojumu un pakalpojumu iepirkšana būtu nepārprotams vēstījums tirgum un veicinātu pieprasījumu pēc šāda veida ražojumiem un pakalpojumiem. Tādēļ Komisija ierosina jaunu paziņojumu par videi nekaitīgiem publiskajiem iepirkumiem, kas publiskajām iestādēm nodrošinās vadlīnijas, kā sasniegt minēto mērķi, un kurā būs iekļauti kopējie kritēriji, mērķi un iepirkumu tehniskie kritēriji.

2.4.5. **Vienoti dati un metodes.** Komisija uzskata, ka tas ir vienīgais veids, kā novērtēt ražojumu vispārējos ekoloģiskos raksturlielumus un ražojumu izplatību tirgū, kā arī pārraudzīt progresu.

2.4.6. **Darbs ar mazumtirgotājiem un patērētājiem.** Lai veicinātu ilgtspējīgāku ražojumu pirkšanu, samazinātu mazumtirdzniecības nozares un tās piegādes ķēdes ietekmi uz vidi un labāk informētu patērētājus, ir izveidots mazumtirdzniecības forums.

2.4.7. **Resursu efektivitātes, ekoloģisko jauninājumu un rūpniecības nozares potenciāla vides jomā labākas izmantošanas veicināšana.** Komisija uzskata, ka resursu efektivitāte nozīmē lielākas vērtības radīšanu, izmantojot mazākus resursus, un ierosina konsolidēt pašreizējos centienus, ieviešot uzraudzības, veicināšanas un salīdzinošās novērtēšanas pasākumus. Tiks turpināts darbs ekoloģisko jauninājumu jomā, lai veicinātu tās kā ES jauninājumu politikas daļas uztveršanu. Komisija ierosina arī izveidot ES mēroga vides tehnoloģiju pārbaudes programmu, kas būtu brīvprātīga un saņemtu publisku finansējumu, lai palīdzētu nodrošināt pārliecību par tirgū ienākošajām jaunajām tehnoloģijām. Visbeidzot, Komisija ierosina pašreizējās Kopienas vides aizsardzības vadības un kontroles sistēmas (EMAS) pārskatīšanu, lai palīdzētu uzņēmumiem optimizēt ražošanas procesu un palielinātu resursu izmantošanas efektivitāti. Mērķis ir palielināt uzņēmumu iesaistīšanos un samazināt MVU izmaksas.

2.4.8. **Starptautiska līmeņa pasākumi.** Komisijas mērķi tiek paplašināti līdz starptautiskam mērogam, tādēļ ar tās priekšlikumu cita starpā iecerēts veicināt nozaru nolīgumus starptautiskajās sarunās par klimata pārmaiņām, sekmēt labu praksi un sadarbību minētajā jomā un atbalstīt preču un pakalpojumu starptautisko tirdzniecību.

2.5. Rīcības plānā izklāstītie mērķi ir papildināti ar trīs likumdošanas iniciatīvām:

- paplašināt Ekodizaina Direktīvu;
- pārskatīt Ekomarķējuma Regulu un
- EMAS Regulu;

kā arī ar paziņojumu par “videi nekaitīgu” publisko iepirkumu.

3. Vispārīgas piezīmes.

3.1. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja ļoti atzinīgi vērtē šo Eiropas Komisijas tālejošo ieceri, kas ir solis ceļā uz Kopienas ilgtspējības modeli. Līdz šim Komiteja ES modeļa ilgtspējības jautājumam ir pievērsusies jau vairākos savos pētījumos un atzinumos, no kuriem vēlas īpaši uzsvērt šādus:

- “Pārgadu progresa ziņojums par ES ilgtspējīgas attīstības stratēģiju”⁽¹⁾;
- “Regulējums vides jomā un rūpniecības pārmaiņas”⁽²⁾;
- “Videi draudzīga ražošana”⁽³⁾.

3.2. Ilgtspējas koncepcijas pamatā ir trīs galvenie pilāri: ekoloģijas, sociālais un ekonomikas, un šiem pilāriem jābūt savstarpēji saistītiem. EESK atbalsta rīcības plānā noteikto mērķi, proti, produktu aprites cikla laikā mazināt to nelabvēlīgo ietekmi uz vidi, taču vērs uzmanību uz to, ka nedrīkst aizmirst arī par diviem pārējiem pilāriem – sociālo un ekonomikas, lai modelis būtu patiešām ilgtspējīgs.

3.3. Pašreizējā situācija.

3.3.1. Pēc jautājuma izpētes vairāku gadu garumā Komisija 2008. gada jūlijā nolēma izdot minēto paziņojumu par ilgtspējīga patēriņa un ražošanas un ilgtspējīgas rūpnieciskas ražošanas rīcības plānu.

3.3.2. Eiropas rūpnieciskā ekonomika nenoliedzami saskaras ar smagām problēmām, un tai ir nepieciešams jauns uz ilgtspē-

jību balstīts ražošanas un patēriņa modelis. Priekšlikuma mērķis tomēr nedrīkstētu būt iemesls, lai nepamanītu, kādā laikā tiek iesniegts šis priekšlikums par stratēģijas izstrādi un papildu likumdošanas pasākumu pieņemšanu. Visas pasaules tautsaimniecības pašlaik piedzīvo finansiālu krīzi, kuru tās risina, pieņemot valsts, Kopienas un daudzpusēja līmeņa pasākumus, lai gan minēto pasākumu ietekme nebūs tūlītēja.

3.3.3. Šajā sarežģītajā situācijā, kura vēl joprojām tiek risināta, Komiteja vēlas vērst likumdevēja uzmanību uz pasākumu paketes iespējamo ietekmi uz to ekonomikas daļu, kam tā paredzēta – ražotājiem un patērētājiem. Paturot redzeslokā priekšlikuma apsveicamos mērķus, kurus var sasniegt vidēji ilgā laikā, priekšlikumam vajadzētu būt pārdomātam īstermiņā un neradīt nenoteiktību vai neapgrūtināt rūpniecisko ekonomiku ar papildu šķēršļiem.

3.4. Viens no šāda mēroga iniciatīvas svarīgākajiem aspektiem ir tā saturiskā saprotamība un precizitāte. Šajā ziņā Komisijai būtu jāpieliek vēl lielākas pūles, lai skaidrāk parādītu, uz kādām ekonomikas nozarēm un kādām konkrētām jomām priekšlikums attiecināms. EESK arī uzsver, ka Komisija savā rīcības plānā nepietiekamu uzmanību velta metodikai un zinātniskajai pamatotībai; tas ir vajadzīgs, lai izveidotu ietekmes novērtējuma kopīgu sistēmu un novērstu tādu sistēmu izplatīšanos, kurās tiek apšaubīti iekšējā tirgus pamatprincipi un kas rada neizpratni patērētājos.

3.5. EESK atzinīgi vērtē Komisijas priekšlikumu ar apjomīgiem stimulējošiem pasākumiem atbalstīt uzņēmumu centienus pielāgoties jaunajiem apstākļiem. Šāda pieeja un princips “maksā piesārņotājs” ir izdevīga tiem, kuri daudz pūļu velta vides aizsardzībai, kā arī ražošanas un patēriņa ilgtspējas uzlabošanai.

3.6. Tā kā Komisijas ierosinātajā rīcības plānā paredzēti Eiropas ražotāju apjomīgs darbs pielāgošanās un uzlabojumu jomā, EESK vēlas uzsvērt, ka jābūt nodrošinātai no jauna noteikto pienākumu visaptverošai izpildei. Tādēļ Komisijai būtu jāparedz tādi noteikumi, kas importētiem produktiem un Eiropas ražojumiem iekšējā tirgū garantē vienlīdzīgu attieksmi un palīdz izvairīties no situācijām, kuras rada diskrimināciju un salīdzinoši neizdevīgus nosacījumus, tādējādi neattaisnojami pasliktinot Eiropas ražotāju stāvokli. Tādēļ Komiteja uzskata, ka vajadzīga iepriekšēja un rūpīga iekšējā tirgus situācijas analīze, kuras viens no mērķiem ir panākt vienlīdzīga režīma piemērošanu Kopienā un trešās valstīs ražotājiem izstrādājumiem.

3.7. Viens no rīcības plāna galvenajiem aspektiem ir mazumtirdzniecības forums. Lai gan Komiteja atbalsta minēto mērķi (panākt ierobežoto dabas resursu ilgtspējīgu izmantošanu), tā uzskata, ka mazumtirdzniecības nozares vadīta foruma izveidošana nav labākais mērķa sasniegšanas līdzeklis.

⁽¹⁾ Ziņotājs – Ribbe kgs, OV C 256, 27.10.2007.

⁽²⁾ Ziņotājs – Pezzini kgs, OV C 120, 16.5.2008.

⁽³⁾ Ziņotāja – Darmanin kdze, OV C 224, 30.8.2008.

3.7.1. Tādēļ, ņemot vērā pašreizējo tirgus situāciju (daži mazumtirgotāji ar ievērojamu varu, turpretī ražotāju vidū ir daudz mazo un vidējo uzņēmumu), vienīgais rezultāts būtu piegādātāju ietekmēšana un ražojumu diskriminācija. Lai varētu nodrošināt mazumtirdzniecības foruma nevainojamu un līdzsvarotu darbību, būtu arī lietderīgi reglamentēt tā darba metodes. Mazumtirdzniecības forumam kā līdztiesīgi partneri būtu jāapvieno visi piegādes ķēdes dalībnieki (ražotāji, mazumtirgotāji, loģistikas nozare, patērētāji un akadēmiskās aprindas), tādējādi nodrošinot sadarbību risinājumu rašanā.

3.7.2. Forums arī varētu veicināt brīvprātīgus pasākumus tādās jomās kā metožu izvērtēšana un pasākumu veikšana, lai uzlabotu ilgtspējīgu patēriņu visā ķēdē.

3.8. Jautājumā par Ekodizaina Direktīvu EESK vēlas izteikt bažas par apzīmējuma "ar enerģiju saistītie ražojumi" neskaidrību. Ir skaidri jānorāda, ko tas nozīmē, un tieši kādus ražojumus aptvers priekšlikums, jo tas ir vienīgais veids, kā nodrošināt minimālo juridiskās noteiktības līmeni ekonomiskajā ķēdē.

3.9. Komisijas rīcības plānā paredzēti jauni ražojumu marķēšanas noteikumi. Šajā sakarā EESK norāda, ka labāk jāveicina ekomarķējums, lai sekmētu tā pārņemšanu rūpniecībā. EESK

uzsver, ka šajā izpratnē marķēšanas noteikumus būtu lietderīgi saskaņot, kas ļautu vieglāk īstenot izvirzītos mērķus.

3.9.1. Turklāt dažās nozarēs, piemēram, pārtikas un dzērienu nozarē, jau pastāv ļoti stingras marķēšanas prasības ražojumiem raksturīgo īpašību dēļ, uz kurām attiecas īpaši noteikumi.

3.9.2. Kā jau tas ir darīts citos gadījumos, Komiteja uzsver, ka ir arī citi patērētāju informēšanas veidi, piemēram, tīmekļa vietnes un bezmaksas tālruņa numuri, kuri ir tikpat noderīgi Komisijas mērķu sasniegšanai. Būtu jāveic ražojumu marķēšanas formālo un saturisko aspektu analīze. Būtu arī jāveicina uz ražojumu etiķetēm norādāmās informācijas saskaņošana, jo tā labvēlīgi ietekmētu gan tirdzniecību, gan patērētājus un līdz ar to arī ražotājus. Tomēr kopumā EESK uzskata, ka patērētāju informēšana ir vislabākais veids, lai uzlabotu viņu informētību un izpratni un izmanītu patēriņa ieradumus.

3.10. Komiteja izsaka nožēlu, ka Eiropas Komisija nav paudusi izlēmīgāku atbalstu pētniecībai, izstrādei un jauninājumiem, izstrādājot papildu pasākumus sava rīcības plāna stiprināšanai. Tieši krīzes laikā pētniecības darbībām katrā ziņā jāturpinās, tādēļ Komiteja aicina visās ražošanas un patēriņa ilgtspējai svarīgajās nozarēs aktivizēt ar pētniecību, izstrādi un jauninājumiem saistītos pasākumus.

Briselē, 2009. gada 25. februārī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Mario SEPI